

V Památníku Terezín jsme zahájili výstavu Kladivo a kovadlina

7.5.2025 - Martin Vacek | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Součástí nedávné mezinárodní konference Kladivo a kovadlina. Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava byla také vernisáž stejnojmenné putovní výstavy. Ta je nyní v Památníku Terezín přístupna veřejnosti až do 16. června 2025.

Dokumentární výstava o situaci české katolické církve v době nacistické okupace věnuje pozornost nejen fenoménu rezistence a odboje, ale také způsobům perzekuce a činnosti bezpečnostního aparátu okupační správy, protektorátní každodennosti, ekonomickým otázkám, propagandě apod. „Snažili jsme se zachytit, jaký byl vztah nacionálního socialismu ke katolické církvi. Nacistický režim považoval církev za ideologického nepřítele a tomu také odpovídala perzekuční opatření zaváděná v samotném Německu, ale postupně i v okupovaných zemích, v našem případě tedy v Protektorátu Čechy a Morava,“ přibližuje obsah expozice kurátorka výstavy **Stanislava Vodičková z Ústavu pro studium totalitních režimů** a pokračuje: „Kromě omezování náboženské svobody, obsazování klášterů a jiných církevních objektů to bylo také i omezování a sledování činnosti duchovních, které vedlo často k jejich zatčení a následnému věznění. Množství příběhů, které na výstavě prezentujeme, ukazují, v jak složité situaci se katolická církev a její zástupci v době protektorátní nacházeli.“

Výstava se skládá z 15 monotematických panelů, na nichž se prostřednictvím průvodního textu včetně různých citací a bohaté fotografické dokumentace návštěvník dozví vše podstatné o nelehké době před více než 80 lety. O tom, jak nacisté nahlíželi na katolickou církev a naopak, jak se k nacismu stavěla katolická církev; jak čeští duchovní reagovali na ohrožení republiky, období druhé republiky i samotný protektorát; které represivní složky stíhaly církevní pracovníky i jakými věznicemi a tábory čeští duchovní během války prošli. „Malá pevnost Terezín za války sloužila jako věznice pražského gestapa a v letech 1940–1945 jí prošlo téměř 130 katolických kněží, teologů, studentů teologie a představitelů mužských a ženských řádů,“ doplňuje spoluautorka výstavy Ivana Rapavá z Památníku Terezín. I policejní věznici Terezín je na výstavě věnován jeden panel, stejně tak koncentračním táborům v Německu, včetně tábora v Dachau, který byl nacisty vyčleněn právě především pro „nepřátele“ z řad církve. Vzpomenuta je také situace vojenských duchovních v protektorátu, lidická tragédie či jednotlivé osudy pronásledovaných a vězněných představitelů katolické církve.

Závěrečný panel Třetí republika (1945–1948) pak ukazuje, v jakém destruktivním stavu se nacházela církev na území Československa po skončení války a jak to pro ni ani dál nebylo jednoduché. „Situace po válce byla velice komplikovaná. V roce 1946 proběhl odsun německého obyvatelstva a s ním i německých duchovních, což velmi komplikovalo zajištění duchovní správy zejména v pohraničních oblastech,“ přibližuje dobu obrody katolické církve u nás Ivana Rapavá z Památníku Terezín. Do nové etapy ale vstupovala církev s vysokým morálním kreditem a značným společenským vlivem. Obsazeny byly uprázdněné biskupské stolce, došlo k obnově spolkového života, katolického tisku, nakladatelství a školství. „Podobně aktivní však byli i komunisté, kteří od konce války vytvářeli podmínky pro převzetí moci. Církev v Československu tak záhy čekala další zkouška. A tentokrát *kladivo* tlouklo čtyřicet let,“ dodává na závěr kurátorka výstavy **Stanislava Vodičková z Ústavu pro studium totalitních režimů** s tím, že v tomto okamžiku i časová linka dokumentární výstavy **Kladivo a kovadlina. Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava** končí.

Výstava je v předsálí kinosálu Malé pevnosti v Terezíně ke zhlédnutí každý den mezi 9.00 až 17.00 hodin až do poloviny června, poté bude přemístěna na Velehrad.

K výstavě Kladivo a kovadlina byl vydán obsáhlý katalog. Na vernisáži výstavy vystoupil Andreas Künne, velvyslanec Spolkové republiky Německo v Praze a arcibiskup Dominik Duka.

Související:

- Kritický katalog vydaný k dokumentární výstavě Kladivo a kovadlina. Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava

<https://www.ustrcr.cz/v-pamatniku-terezin-jsme-zahajili-vystavu-kladivo-a-kovadlina>